Primärvårdsnämnden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Kunskapsstyrning och -stöd
Jennie Cardell

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2025-12-22

PVN 2025-0164

Primärvårdsnämnden

Yttrande över motion 2025:30 av Carl-Johan Schiller (KD) och Edvin Bernhardsson (KD) om livsstilsråd i vården

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen har begärt att primärvårdsnämnden ska yttra sig över motion 2025:30. I motionen föreslår Carl-Johan Schiller (KD) och Edvin Bernhardsson (KD) regionfullmäktige att besluta om att:

• Göra en konsekvensanalys av undanträngningseffekter vid varje ny riktlinje som riktas till hälso- och sjukvården.

• Införa en arbetsgrupp likt STRAMA för att värdera och sprida prioriteringar i samband med implementering av nya riktlinjer.

• Arbeta för att allmänna livsstilsråd inom sjukvården utan stark vetenskaplig grund aktivt fasas ut för att göra mer plats åt aktiv sjukvård i enlighet med behovsprincipen.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Motion 2025:30 av Carl-Johan Schiller (KD) och Edvin Bernhardsson (KD) om livsstilsråd i vården.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i folkhälso- och tandvårdsberedningen.

Förslag till beslut

Primärvårdsnämnden beslutar följande:

Tjänsteutlåtande över motion 2025:30 överlämnas till regionstyrelsen som nämndens yttrande.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund
I motionen skriver Carl-Johan Schiller (KD) och Edvin Benhardsson (KD) att livsstilsråd riskerar att försämra kvaliteten i vården, minska tillgängligheten samt orsaka undanträngningseffekter. De påpekar att när hälso- och sjukvårdens resurser, såväl personella som ekonomiska, är ändliga måste prioriteringar göras, och menar att förebyggande insatser i högre grad bör ligga hos andra samhällsaktörer än hälso- och sjukvården för att vården ska kunna fokusera på sitt kärnuppdrag. I motionen framhålls också att man genom att prioritera evidensbaserade insatser och tydliggöra ansvaret för folkhälsa kan säkerställa att vården är tillgänglig, effektiv och patientcentrerad.

I Socialstyrelsens nationella riktlinjer om ohälsosamma levnadsvanor prioriteras tobak- och nikotinbruk samt ohälsosamma matvanor högst då de har störst negativ påverkan på hälsan. Kvalificerande rådgivande samtal har stark evidens för dessa levnadsvanor. Sjukvårdens insatser bör först riktas till grupper med störst risk, exempelvis kroniskt sjuka, gravida samt patienter som ska genomgå en operation.

Det finns i dagsläget redan ett upparbetat systematiskt arbetssätt i Region Stockholm för att värdera och analysera nya riktlinjer och kunskapsstöd som riktas till hälso- och sjukvården. Framför allt riktlinjer och kunskapsstöd som kommer från Socialstyrelsen och Nationellt system för kunskapsstyrning. Det systematiska arbetssättet innebär att sakkunniga/medicinska experter gör en första övergripande analys av konsekvenserna redan när kunskapsstödet kommer ut på remiss. Fokus i analysen är bland annat undanträngningseffekter, hälsoekonomisk värdering och andra behov av utökade resurser.

När kunskapsstödet eller riktlinjen väl är godkänd görs en gapanalys för att jämföra vårdens praxis med kunskapsstödet. Gapanalysen leds av de regionala programområdena (RPO) och involverar berörda vårdverksamheter. I de fall viktiga gap identifierats lyfts dessa till Stockholm-Gotlands medicinska råd (SGMR) via dess beredningsgrupp. I beredningsgruppen ingår bland annat ordförande i RPO primärvård, akut vård, medicinsk diagnostik med flera. I nästa steg tas åtgärder, mått och mål fram som sedan också lyfts till SGMR via dess beredningsgrupp. Under processen analyseras mönster och utmaningar, om åtgärderna leder till att gapen sluts, risker för undanträngningseffekter och arbete görs för att säkra samarbeten mellan olika RPO när så är motiverat.

En regional gapanalys som genomförts av RPO levnadsvanor under 2024 pekar på att levnadsvanearbetet i regionen behöver stärkas och genomföras på ett mer strukturerat sätt. Många aktörer inom regionen är engagerade i det arbetet och samverkan sker med kommunerna.

I dagens primärvård med omfattande arbetsbörda tvingas vårdpersonal dagligen göra avvägningar och prioriteringar för att räcka till för patienterna.

Överväganden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen anser att ett strukturerat arbete redan idag görs inom kunskapsstyrningen för att i möjligaste mån analysera effekter i olika avseende när nya kunskapsstöd, rekommendationer och riktlinjer införs. I det arbetet, där RPO primärvård har en central roll, ingår att bedöma undanträngningseffekter. Ofta klarar vården att införa nya riktlinjer genom ändrade arbetssätt och undanträngningseffekter kan undvikas trots att det från början bedömts svårt.
Ibland är det dock svårt att införa en riktlinje eller rekommendation i dess helhet direkt utan vissa delar kan införas direkt och andra delar successivt. Vården utvecklas hela tiden vilket ger nya möjligheter. En riktlinje eller rekommendation styr ofta inte vilken del av vården som ska utföra de olika delarna utan det är kompetensen som styr. Eftersom vården är organiserad på olika sätt i olika regioner betyder det att arbetet också kan utföras i olika delar av vården. Genom detta metodiska arbete görs i praktiken prioriteringar vid implementering av nya kunskapsstöd.

Evidens finns för förebyggande arbete med levnadsvanor i vården. Arbetet behöver dock göras där det har mest effekt i enlighet med den etiska plattformen. Detta bedöms löpande vid införande av nya kunskapsstöd.

Sammantaget bedömer förvaltningen att kunskapsstyrningens organisation har tillräckliga förutsättningar för att balansera införande av riktlinjer för preventiv vård och att göra medicinska prioriteringar inom givna resurser.

Ekonomiska konsekvenser
Förslag till beslut väntas inte ge några ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för patientsäkerhet
Förslag till beslut väntas inte ge några konsekvenser för patientsäkerheten.

Konsekvenser för jämlik och jämställd vård
Förslag till beslut förväntas inte ge några konsekvenser för jämlik och jämställd vård.

Miljökonsekvenser
Förslag till beslut förväntas inte ge några konsekvenser för miljön.

Administrativa konsekvenser
Förslag till beslut förväntas inte medföra några administrativa konsekvenser.

Anders Ahlsson
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Magnus Thyberg
Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Regionstyrelsen

Godkänd av Anders Ahlsson, 2025-12-22